

Eva:

Può avere abbandonato anche un altare
I suoi martiri! Oh, Danton, più sublime
Custodir con amore una rovina
Ch'adorar la potenza ai suoi albori!
Tal compito è più degno d'una donna!

Adamo:

Nessuno ancor m'ha visto intenerirmi!
E se, amico o nemico, ora vedesse
Che colui che il destino sferza avanti
Come tempesta per purgare il mondo,
Sul patibolo implora un pò d'amore,
Che sarcasmi! E chi più lo temerebbe?
Pur da te invoco un raggio di speranza.

Eva:

Se oltre la tomba il tuo spirito in pace
Gettata avrà la polvere sanguigna
Di questi tempi tristi, forse...

Adamo:

Oh, taci!

Io nel mondo di là non credo, donna!

Siciliano könyve Villonról.

Siciliano Italo pár évvel ezelőtt az olasz irodalmat tanította az Eötvös-Coilégiumban és a budapesti egyetemen. Diplomáciai «mellékfoglalkozása», rokonszenves egyénisége, közvetlen és választékos modora a budapesti társaságban is előnyös helyet biztosítottak számára, de talán mélyebb nyomot hagyott azokban, akik előadásait hallgathattuk. Hamarosan rájöttünk, hogy a biztos fellépésű világfi mögött érzékeny szívű, a szépségek iránt fogékony műélvező és nagy műveltségű tudós lappang. Abban az időben csak kisebb művekben csillant fel ez a nagyobbra termett tehetség, a «nagy mű», ami az egész embert magában foglalja, váratott magára. Most megjelent: *François Villon et les thèmes poétiques du moyen âge*. (Armand Colin cég kiadása. Páris.)

Eddig inkább a modern irodalom vonzotta. 1927-ben még *Dal Romanticismo al Simbolismo. Théodore Banville* címen jelent meg könyve. Valószínűleg ezután ébred fel érdeklődése a középkor iránt, mert 1930-ban *Villon Testament*-jének mesteri és eredeti elemzése jelenik meg a *Rassegná*-ban. Ugyanitt lát napvilágot két év múlva tanulmánya *Chrétien de Troyes*-ről, ami a felébredt érdeklődés tartósságát jelzi.

Sicilianóból mégsem lett középkori specialista abban az értelemben, hogy az 1500-ik éven túl nem lát. Amikor a középkori szellemet a romantizmusmal hasonlítja össze, ugyanolyan biztosan és bőségesen önti az adatokat a XIX. század irodalmáról, mint a középkoréről. A modern irodalom tanul-

mányozása azonban más irányban is hatott a középkorkutató Sicilianóra : «... sokat töprengtem azon, vajjon valóban létezik-e valamilyen «ananké», amely unalommal és nehézkességgel önt el minden tudományos munkát, vagy talán a középkori irodalomra is lehet alkalmazni azokat a kritikai és esztétikai eljárásokat, amelyek kellemesebbé és termékenyebbé teszik a modern irodalmak tanulmányozását».

A modern módszer Sicilianónál körülbelül *Taine*-t és *De Sanctis*-t jelenti. A környezetből indul ki akár a költő egyéniségéről, akár művéről van szó. Villon egyénisége érthetőbb — noha exotikus jellegéből veszt — ha tudjuk, hogy ebben a korban a rablás és gyilkolás mindennapi eset és az emberek tekintélyes része állandóan ezzel foglalkozik. Költészete is kevésbé érdekes, amikor látjuk, hogy kortársai és előzői is ugyanazokkal a témákkal foglalkoztak, de a környezettel való összevetésből annál élesebben domborodik ki Villon nagyobb művészete.

Mestereinek módszerét Siciliano el is mélyíti és tovább is fejleszti. Az elmélyítés iránya a filológiai alaposág. Szövegkritika, oklevelek ismerete, sokszor szellemes és talpraeset magyarázata, az életrajzi adatok alapos vizsgálata e munka részletei. A továbbfejlesztés a legújabb irodalomtudományi módszer — a szellemtörténeti — eszmekörét olvasztja a régebbibe. Könyvének utolsó fejezetét bármelyik *Dilthey*-tanítvány a magáénak vallhatná.

Az alapos környezettanulmány után mind szűkebbre vonja a kört : az általánostól az egyed felé halad. Könyvét két részre osztja ; az első rész címe : «L'Homme», az ember. A kor és környezet rajza után következik csak az életrajz, aztán a negyedik fejezet : «Je, Francois Villon...», amely egyéniségének, lelkének szálaít fejt fel. A második rész a környezetrajzot még szélesebb alapokra fekteti. Igazában a középkori francia irodalom alapos, részletes és eredeti története ez. A szorosabb értelemben vett irodalomtörténeten kívül felkutatja azokat az elemeket is, amelyek legerősebben hatnak a kor irodalmára, majd a témákat veszi sorra, amelyek a költőket foglalkoztatják. A második rész harmadik könyve végül azt kutatja, hogy e témákat hogyan dolgozta fel Villon, miben áll művészete.

Egyénivé teszi, életet ad a módszernek Siciliano kritikai érzéke. Szinte gyanakvó ez a kritika. Mindent előlről kezd, a legbiztosabb eredményt sem fogadja el. Sőt minél inkább hisznek az emberek egy-egy megállapításban, annál gondosabban vizsgálja meg újra. Ilyen a «Je ris en pleurs» esete. Villon ellenmondásait : gáztetteit és vallásosságát, bohó jókedvét és mélabús életbölcsejét, kóborló zsvány barátait és állítólagos előkelő összeköttetéseit ezzel a mondattal magyarázták. Siciliano kezében elolvad az egész elmélet, mint a vaj a napon. Elsősorban bebizonyítja, hogy a «je ris en pleurs» — (könnyek közt nevetek) formula nem Villon leleménye, hanem valóságos közhely a középkori francia irodalomban. Aztán jön a többi csapás az elméletre : a gáztettek és a vallásosság összeegyeztetése általános jellemvonás a középkorban, a bohó jókedv és a mélabús életbölcsejt szerepelhetnek egy költeményben, de nem egy időben keletkeztek : az első a magabizó ifjúság szüleménye, a második a csalódott öregkoré. Előkelő összeköttetése pedig nem volt Villonnak. Csak megénekelte a párisi nagyurakat, mert hallott róluk, mint mindenki, aki Párisban élt.

A kritikai érzék forrása a kesernyés, de nem terméketlen szkepszis. Emlegeti Belacquát, aki kineveti Dantét a Purgatóriumban, mert előre

akar haladni, mert keres, kutat. «Ez a tapasztalt és veszedelmes személyiség igen gyakran kísérte a jelen könyv szerzőjét. Mivel nem tudtam megölni, megláncoltam.» A szkepszis következménye, hogy nem hisz a kritika abszolút voltában: «Azt hiszem, hogy a kritika minden megnyilvánulásában — beleértve bizonyos mértékig az irodalomtörténetet is — költészet. Ez alatt azt értem, hogy egyéni alkotás». A különböző irodalomtörténeti módszereknek csak az az értékük, hogy mindenki kiválaszthatja az egyéniségének legmegfelelőbbet. Nem tud elképzelni olyan módszert, amely általánosan kötelezne mindenkit.

A bevezetésben hangoztatott szkepszis után meglepi az olvasót a befejezés, amely a szellemtörténet egyik — hogy így mondjam — legszellemtörténetibb eredményének, az úgynevezett «hullámelméletnek» ad helyet. Úgy látszik az értelem elméletalkotó vágya Sicilianóban is legyőzte a századeleji kételkedőt.

Megállapítja, hogy a középkor és a romantika szelleme alapvonásaiban azonos. Nemcsak arról van itt szó, hogy a romantika a középkorban fedezte fel szellemi őst, hanem az alapelemek azonosságáról. «Mint a középkor, a romanticizmus is nemcsak képzelete és szíve segítségével «valósította meg» a végtelent és a misztikumot, hanem testével is, azaz az anyag esendőségével és romlásával, az emberi nagyság és élvezet hiábavalóságával, annak romjaival, amit az ember épített. És egészen úgy, mint a középkorban, a por és hamu előtt az eltévelyedett ember mélabús panaszja, vagy épületes elmélkedése emelkedik fel.» Nemcsak a világnézet, a költők alapmagatartása is azonos: mindkét korban önmaguk felé fordulnak. A romantika és a középkor közt csak az a különbség, hogy közbe esett a racionalista klasszicizmus néhány évszázada, amely természetesen érezteti hatását.

Siciliano levonja a következtetéseket: Az emberiség története a «természetes» és az «értelmi» képességek váltakozó uralmából áll. «Úgy látszik az emberi szellem nem ismer más megoldást.» A váltakozásnak ez a sorszerűsége jó alkalom arra, hogy kifejtse véleményét az emberi elme kicsinyességéről, korlátoltságáról. Így újra szóhoz jut a bevezetésből már ismerős hang, Belacqua hangja: «... titokzatosan kialakuló eszmeáramlatok teremtik a tényeket és sodorják magukkal az egyéneket... A költők hozzáilleszkednek az áramlatokhoz, annak lesznek fenséges és szépcsendű hangjai, de az a szekér ragadja el őket, amelyről azt hiszik, hogy ők hajtják.»

Fábián István.

A viareggioi irodalmi díj nyertesei.

Olaszországban az állam, a tartományok, a városok, a kiadók, az újságok, a magánszemélyek évenként számos irodalmi díjat osztanak ki. Valamennyi közül azonban kimagaslik a viareggioi nagy irodalmi díj (25.000 líra), amely elsőrendűségét nemcsak annak köszöni, hogy odaítélésében a római kormány is részt vesz, hogy zsűrijében az olasz szellemi

élet legkiválóbb személyiségei foglalnak helyet, hanem főleg annak, hogy a legmagasabb irodalmi igényekkel lép fel.

Már a múlt évben is rendkívüli nehézségekbe ütközött a versenyző írók művei közül kiválasztani azt a könyvet, amely egyedül és feltétlenül megérdemli a díjat. Meg kellett osztani a díjat olyképpen, hogy az első